

ORATIO
DE STUDIIS DOCT-
RINÆ CHRISTIANÆ
RECITATA A

Victorino Strigelio,

IN CELEBRI ACADEMIA LIP-
SICA, AN. CHR. M. D. LXIII.
DIE I. MARTII.

LIPSIÆ, IN OFFICINA
VOEGELIANÆ.

Ob. G. H. 3915

QUOD apud Sophoclem Menelaus sortem suam deplorans dixit: Voluitur assidua mea fortuna rota, atq; statim permutat veluti Luna faciem, quæ duabus noctibus nunquam retinet vnâ eandemq; formam, sed primum nouam induta figuram ex occulto parumper emergit, deinde pedetentim crescit, donec plena atq; integra facta rursus ad interitum properat. Sed ego de me ipso vsurpare possum, cum aliquot annis tantam varietatem fortunæ expertus sim, vt crebris cum permutationibus Lunæ non immerito comparari queat. Ac mihi de hac rerum mearum vicissitudine non sine sensu doloris cogitanti in mentem venire. solet reuerendi & optime de Ecclesia meriti præceptoris D. Philippi Melanchthonis, qui inspecto themate natiuitatis meæ, ex positu siderum ratiocinabatur fore, vt artibus innumeris oppugnarer non aliter quam lapis æquoreis vndiq; pulsus aquis. Neq; vero iam disputo quantum coniecturis ex configuratione stellarum sumtis tribuendum sit, eamq; disputationem, quæ non est huius loci aut temporis, iudicij eruditorum relinquo. Sed tamen nimis veram fuisse hanc siue coniecturam siue prædictionem summi viri, magno cum dolore expertus sum. Quare vt deinceps non solum mihi, sed etiam vniuersæ Ecclesiæ senescenti Deus ærumnas mitiget, id gemitu inenarrabili propter filium Mediatorem ab ipso

peto. *Etsi autem homines multa iudicare solent ex rebus secundis & aduersis, vt seruus uentilator & fraudulentus in quadam Plautina fabula inquit: in pseudolo*

Vile camerae. in Xcc. Centum doctum hominum consilia sola hęc deuincit dea

Reueri. pag. 163. Fortuna, atq; hoc verum est, proinde vt quisq; serui ad spectato: fortuna utitur

us, Actu 2. Ita præcellet, atq; exinde sapere eum omnes Scena 3. dicimus

Cicero pro A. Bene vbi quod consilium discimus accidisse, homo cui bene qd minem catum profecit, cum eum esse declaramus, stultum autem illum, magis prouidisse, cui vertit male: dicimus.

Tamen non opinor in hoc laudatissimo cœtu quenquam asperitate ea esse & immanitate naturæ, ut propter miseras, in quibus versatus sum, grauiter de me suspicetur, & vestra iudicia cum Demosthenis sapientissima oratione congruere statuo. Ego vero quisquis homo homini fortunam tanquam probrum obiicit, insanire eum existimo. Cum enim & is, qui florentissimam eam habere arbitratur non sciat an talis ad vesperam mansura sit, nequaquam decet eam alteri vt crimen obijcere. Illud etiam vere a Poëta dicitur: Est ali- quid magnis crimen abesse malis. Non autem prauo dogmate, aut scelere aliquo hærente in vita & moribus mihi calamitatem accersui, sed par- tim

De Scipio in uo- centia

tim locorum & temporum incommodis, partim calumnijs ac seuitia falsorum fratrum in acerbissimas calamitates precipitatus sum, de quibus non addam plura, ne quid habeat acerbitalis aut iniucunditatis oratio.

Nam vt de vita nihil dicam, cui nullam labem & maculam virulentæ linguæ aspergere potuerunt, illud certe constat inter omnes, quibus cursus meorum stultiorum & laborum notus est, me toto pectore amplecti corpus doctrinæ, quod in his Eccelesijs & Academijs Dei beneficio pie inuolateq; retinetur, nec vnquam discessisse à consensu expresso in scriptis Prophetiis & Apostolicis, in tribus Symbolis, in Augustana Confessione, & in purioribus monumentis pie vetustatis, & in hac fide Deum inuocare. Hæc constans & perspicua asseneratio, etsi aliquibus gloriosa videri potest, tamen & vera est, & mihi hoc tempore ad refutandas calumnias crudelium hypocritarum necessaria. Quod si ex concursu calamitatum de genere doctrinæ, quod quisq; sonat iudicandum esset, non posset Ecclesia omnium ætatum atq; temporum crimen hæreseos effugere, cum nihil hoc cætu fuerit, sit aut deinceps futurum sit ærumnosius. Ego quidem Deo adiutore nec propter publica totius Ecclesiæ certamina & pericula, nec propter priuatas miseras & difficultates vnquam hoc doctrinæ genus, quod amplexus sum,

quod profiteor, quodq; etiam propagare cupio, abijciam.

Vobis vero initio polliceor studium & diligentiam in omni officio, quod à modesto & tranquillo hospite expectari potest. Academiæ inclytæ & celeberrimæ autoritatem vera animi reuerentia & subiectione colam, Professorum beneuolentiam honestis rationibus, quibuscunq; sciam & potero, tuebor, perficiam etiam, ne amplissimus huius vr- bis senatus & ciues in me humanitatem desiderent. Hæc de meipso breuiter simpliciterq; præfatus sum, quia magis ex fumo lucem, quam ex luce fumum dare cupio. Nunc quoniam iuuentutis excitandæ caussa, hæc oratio habetur, dicam de causis propter quas studia doctrinæ diuinitus traditæ colenda sunt, non tantum ab ijs, qui sanctissimum Euangelij ministerium in Ecclesia paulo post sustinebunt, sed etiam ab omnibus, qui cura salutis suæ afficiuntur, & in his confusionibus rerum humanarum necessariam doctrinam & salutarem consolationem expetunt.

Cum autem omnia iuxta Pauli præceptum in nomine Christi, id est, in vera agnitione filij Dei, fide & inuocatione facienda, & ad eiusdem Domini gloriam referenda sint, ordiar & ipse hanc adhortationem à pia gratiarum actione & precatione, nec dubito quin pro vestra pietate similia uota facturis sitis. Primum igitur tibi omnipotenti,
eterno,

aeterno, viuo & vero Deo, aeterno & vnico patri
 Domini nostri Iesu Christi, vna cum filio tuo coæ-
 terno Iesu Christo & spiritu tuo sancto gratias
 ago toto pectore, quod pulsis tenebris Papisticis,
 quæ sunt Cimmerijs tristiores, Ecclesie senescenti
 mirandam Euangelij lucem reddidisti, meq; ad
 eius societatem immensa bonitate ante annos vi-
 ginti vocasti, quo tempore in hanc celeberrimam
 Academiam veni, ac in templo quidem puram
 Euangelij doctrinam à Reuerendo patre Domino
 Iohanne Pffeffingero Theologia Doctore, & huius
 Ecclesie Pastore vigilantissimo, in schola autem
 à Clarissimo viro & Ebraicæ lingue peritissimo
 D. Bernhardo Ziglero pia memoria didici, &
 interea varijs casibus & periculis iactatum, cle-
 menter ad aliquam, vt spero, Ecclesie vtilitatem
 seruasti, Deinde te supplex oro vt propter filium
 tuum Dominum nostrum I E S V M C H R I S T V M,
 quem voluisti pro nobis esse victimam ^{non meritis}
^{non merito} semper tibi in his regionibus Ecclesiam
 aeternam voce Euangelij colligas & gubernes &
 diu incolumem ac florentem conserues incly-
 tum & Illustrissimum Principem Augustum
 Ducem Saxonie Electorem & Dominum nostrum
 Clementissimum, qui mihi honestum locum in
 vestra Academia clementer tribuit, ac munus
 commendauit re ipsa amplissimum uidelicet expli-
 cationem doctrinæ de Deo & de virtutum officijs.

Rege studia doctrinarum & omnes Professores
 vtriusq; Academiae Lipsicae et Vitebergensis, quas
 tanquam dulces nutriculas amo, & cum obser-
 uantia colo, in primisq; diu nobis conserua virū Cla-
 rissimum & de studijs optimarum artium ac de
 meipso praclare meritum, quem honoris caussa
 nomino dominum Ioachimum Camerarium praec-
 ceptorem nostrum, Mitiga pœnas publicas &
 priuatas propter tuam gloriam, vt te in tota
 æternitate celebremus, & tibi gratias agamus.

Nunc igitur ad id quod institui, accedo. Etsi
 enim agnosco me suscepto argumento imparem
 esse, nec dubito ex hoc ipso loco ab alijs qui doctri-
 nam Ecclesiae magna cum laude & fructu in hac
 Academia auditoribus proposuerunt & adhuc
 proponunt, splendide & copiose omnia exposita
 esse, quæ ad excitanda & acuenda studia pieta-
 tis pertainent: tamen officij ratio, quod mihi con-
 sentientibus huius inclytæ Academiae suffragijs
 ab Illustrissimo & Optimo Principe Electore
 commendatum est, à me postulat, vt de eodem
 argumento dicam non quantum debeo, sed quan-
 tum possum, sic tamen vt mea oratio congruat
 ad vocem, quam Deus ipse Ecclesiae tradidit.
 Sit igitur hoc iam à principio persuasum piæ iu-
 uentuti, non solis Theologis, ut multi putant,
 sed toti generi humano concionari æternum pa-
 trem clamantem de filio, Hic est filius meus di-
 lectus,

lectus, quo delector, Hunc audite. Nam huius mandati de audiendo filio tanta seueritas est, vt ~~Deus ad Moysen ducem chori Prophetisi dicat Deuteronomij 18. Oui verba eius, que loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existam, sive ut Petrus Actorum tertio hunc locum citans & illustrans inquit, Omnis anima, que non audierit Prophetam illum, exterminabitur ex populo Dei. Et Psalmo secundo dicitur, Osculamini filium, nequando irascatur & pereatis in via. Ex his dictis & permultis alijs, que breuitatis causa omitto, perspicuum est, necessario discendam esse doctrinam Euangelij, & solum illum catum esse Ecclesiam, qui sine corruptelis retinet scripta Prophetica & Apostolica. Quare cum secta Mahometi reijciat libros Propheticos & Apostolicos, certissimum est hanc sectam non esse Ecclesiam Dei. Etsi autem Papa & hæretici iactitant se esse Ecclesiam Dei retinentem monumenta Prophetarum & Apostolorum, tamen quia affingunt dictis celestibus peregrinas opiniones, & defendunt manifesta idola, non sunt membra CHRISTI, sed organa Diaboli. Iam vero satis constat, omnes saluandos oportere membra & ciues esse Ecclesie amplectentis Euangelium, & fundamentum ita retinentis, ne penitus ignoret vllum articulum fidei, aut ne contraria dogmata defendat. Non~~

enim fulgebit sapientia & iusticia Dei in illis, qui non inchoant eam in hac mortali vita iuxta dictum, Superinduemur. si tamen non nudi reperiemur. Non ignoro à quibusdam odiose exagitari vocabulum necessitatis, & à nativa sententia detorqueri ad peregrinam, quasi de coactione loquamur, cum dicimus, Necessario discendam esse doctrinam Euangelij, & necessario credendum esse promissioni Euangelij. Nos vero de ordinatione Dei æterna, & immutabili loquimur, qua sancitum est, ut voluntati Dei creatura rationalis obtemperet, vel non obtemperans destruat. Hæc ordinatio immutabilis est mandati & debiti necessitas, sicut Paulus inquit, Debitorum sumus Dei, non carnis. Opponamus igitur ignavia nostræ mandata de audiendo hoc filio, & de assidua lectione sacrorum librorum, & cogitemus horribilem ingratitude esse, cum Deus tanta bonitate se patefecerit, ne quidem audire eum velle. Ut enim violatio aliorum præceptorum displicet Deo, ita nulla res magis offendit Deum quam contemptus aut neglectio verbi ab ipso traditi per Prophetas, Christum & Apostolos.

Neque vero Deus tantum præcipit hoc studium, sed etiam promittit amplissima præmia omnibus, qui amplectuntur veram doctrinam fide & bona conscientia, & eam profiteri ac propagare
volunt

volunt. Prima & summa promissio recitatur à Christo Iohan. 14. Si quis diligit me sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & veniemus ad eum & mansionem apud eum faciemus. Hic cogitet pia mens quid sit diligi à Deo, & quanta res sit esse templum ac domicilium non hominis aut angeli, sed viui & veri Dei, qui totam molem istam cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo, quo iussit, ratione, qua disposuit, virtute, qua potuit, de nihilo expressit in ornamentum maiestatis suæ, vt Tertulliani vtar verbis. Diligi à Deo est recipi ab eterno patre per misericordiam propter filium & donari spiritu sancto, qui est amor & laticia substantialis inter patrem & filium, & fieri heredem vitæ æternæ. Hæc bona tanta sunt, vt eorum magnitudo nec cogitari, nec vlla oratione satis exponi possit, & tamen adeo necessaria sunt, vt non habens hæc bona sit aut maneat hostis Dei, & Deum contumelia afficiat. Etsi autem Deus omnibus creaturis adest & earum substantias conseruat: tamen Ecclesiam suam sic discernit ab alijs creaturis, vt proprie faciat eam sibi templum & domicilium, & habitet in singulis sanctis. Præclare ergo Augustinus, Deus, inquit, est vbique per diuinitatis præsentiam. Sed non vbique est per habitationis gratiam,

sed

sed in solis tantummodo fidelibus. Tunc autem in nobis fulget, tunc pectora complet, Mens pia cum discit munera nosse Dei.

Neminem ego tam dissoluto animo esse arbitror, quin vehementer commoveatur legens vel audiens hanc amplissimam promissionem, qua nihil melius, nihil optabilius cogitari potest. Sed non minus delectatur pia mens, cum audit alteram promissionem, quæ extat Iohan. 15. ~~Si manseritis in me, & verba mea manserint in vobis, quicquid volueritis petetis & fiet vobis.~~ O inenarrabilem bonitatem & misericordiam Dei erga Ecclesiam sonantem Euangelij vocem, Non solum præcipit vt discamus Euangelium, sed etiam addit amplissimas promissiones, vt inuitet nos ad studium verbi. Supra affirmavit filius Dei membra Ecclesie esse eos, qui veram doctrinam amplectuntur & amant, non doctrine hostes, aut contemtores. Hic affirmat fideles doctrine auditores & custodes non modo domicilium Dei esse, sed etiam à Deo exaudiri, & defendi in periculis, quæ noctes & dies nos vndique circumstant. Ac sæpe mihi de hac dulcissima promissione cogitanti, venit in mentem eius navis in qua Paulus vehitur ex Iudea in Insulam vicinam Siciliæ Meliten, quæ pene adhuc antiquum nomen retinet, vnde appellatos volunt catulos Meliteos. Eam nunc Hierosolymitanæ religionis

ligionis equites Rhodo pulsi muniunt, & sedem reliquarum suarum fortunarum fecerunt. Ut enim navis Paulum vehens ex magna iactatione portum optatum vidit: Sic Ecclesia sonans & retinens incorruptam Pauli doctrinam mirandis modis, quos non potest humana ratio prospicere, à Deo conseruatur. Hanc imaginem perpetuo nobiscum in mentibus circumferamus, & saepe intueamur, nosq; eius consideratione in his tumultibus & confusione Reip. sustentemus. Quemadmodum autem hæc vnica navis seruat omnes, qui in ea vehuntur integra: ita doctrinæ hostes aut contemtores, non possunt inuocare Deum, nec dextera Dei proteguntur iuxta tristissimam comminationem Prouerbiorum primo, ~~Ubi sapientia clamitans in plateis .i. verbum Dei sonans in toto genere humano, accusat omnes negligentes & contemntes vocem diuinam, & denunciat eis pœnas, inter quas hæc extrema tristissima est, Tunc inuocabunt & NON AVDIAM.~~ Hoc fulmine si quis non mouetur, durior est scopulis & saxis rupis Sinai, quæ tremuerunt cum ederet Deus decalogum.

Sed redeo ad promissiones, quarum aliæ præmia doctoribus & discipulis Euangelij in hac vita, aliæ præmia post hanc vitam pollicentur. De præmijs in hac vita Psalmo primo dicitur, Omnia quæcunq; faciet prosperos habebunt successus.

Nam

Nam Deus in hac vita sine vlla dubitatione compensat & ornat studium Euangelij magnis bonis, maiore luce & sapientia spiritali, robore fidei, consilio, consolatione, successu in gubernatione publica & domestica, pace, victu. Hæc bona omnia complectitur Psalmus comparans studiosum Euangelij palmæ florenti, ac gignentem glandes odoratas, quibus non tantum inter mensas secundas primus honos habetur, sed etiam à Medicis inter salutaria remedia locus attributus est. ~~Nititur etiam in pondus palma, & consurgit in altum~~, Quoq; magis premitur, hoc magis tollit onus. Ita pius confirmatus verbo Dei non cedit contrarijs ventis, hoc est, impijs illecebris & terriculamentis, sed quadam excelsa constantia hostium machinationes & irritos conatus despicit. De præmijs vero æternis Daniel dulcissime concionatur in extrema parte sui vaticinij: Doctores fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iusticiam multos erudiunt, sicut stellæ in perpetua æternitate. Non cæli puritas, non stellarum fulgor, non solis claritas vincet hanc lucem, quam Deus doctoribus & discipulis Euangelij communicabit, cum erit omnia in omnibus. Sed nimis frigent pectora nostra in rebus tantis cogitandis. Excitati igitur tot præceptis & promissionibus corrigamus hanc imbecillitatem & stuporem, & à Deo petamus, vt spi-
ritu

ritu suo sancto ardentem verbi amorem in nobis
accendat.

Postquam autem bonæ mentes didicerunt præ-
cipi mandato diuino, vt sermo Christi habitet inter
nos abunde, & hoc studium non tantum placere
Deo, sed etiam habiturum ingentia præmia, sciant
præcipuam causam esse propter quam doctrinam
& ministerium oportet audiri & conseruari, quia
sic Deus colligit Ecclesiam & non aliter, scilicet
voce & cogitatione scripti Euangelij, cum auditur
aut legitur, vt Rom. 10. dicitur: Quomodo credent
sine prædicante? Fides ex auditu est. Et Ioh. 17. Chri-
stus inquit: Pater sanctifica eos in veritate, sermo
tuus est veritas. Quemadmodum enim fœtus in
alio materna alligatus est panniculo, qui Græce
nominatur ἰσθίον, latinis secunde, vulgo secundina,
ita Ecclesia alligata est ad verbum, in quo Deus
voluntatem suam patefecit. Ac vt fœtus in-
tempestiuus motib. rumpens hanc fasciolam, fit
ἑκτασμα, id est, rudis & informis massa abortiu
edita: sic cū illuminationes & Enthusiasmi relicto
verbo queruntur, incidunt homines in hæc tria ma-
la, quorum primū est amissio certæ doctrinæ, alterū
amissio firmæ consolationis, tertium extinctio fidei.

Primum enim amittitur certa doctrina, quia
cum mens non regitur verbo scripto, homines fa-
natici fingunt opiniones & cultus contra le-
gem & articulos fidei, vt ostendunt furores,
Ethnici

Siluh, Hebrai
græce ἰσθίον

Erasmus
in lingua

Ethnici & heretici omnium temporum, quorum
 tanta turpitudine est, ut eam fugiat & reformi-
 det oratio. Deinde cum corda in veris doloribus
 non sustentantur scripta promissione, paulatim
 merguntur in Epicureum contemptum Dei, aut
 desperatione opprimuntur. Has tempestates
 Esaias tanquam gubernator in specula prospici-
 ens cap. 8. inquit, Ad legem & ad testimonium.
~~Quod si non dixerint iuxta hoc verbum, non erit~~
~~eis lux matutina, sed vagabuntur in terra duri-~~
~~ter percussi & fame laborantes, cumq; esurierint~~
~~& irarum ardorem conceperint, maledicent regi~~
~~suo & Deo suo, & siue suspiciant in cælum, siue~~
~~referant oculos ad terram, ecce angustia & tene-~~
~~bræ. Nam defatigati sunt in angustia, & errant~~
~~in tenebris. Postremo hi qui quærunt afflatus, neq;~~
~~sciunt, neque discunt quid sit fides, quia non susten-~~
~~tant se cogitatione scripti verbi, cum dictum sit,~~
~~Fides ~~ex auditu~~ est, ~~auditus~~ per verbum Dei.~~ Quid
 est autem tristius, quam vagari inter tela Diabo-
 lorum sine certa doctrina, sine consolatione &
 sine exercitijs fidei & inuocationis? Rursus, quod
 presidium maius est aduersus Diaboli Sophisti-
 cam & Tyrannidem, quam munitum esse vera
 agnitione & inuocatione Dei, firma & salutare
 consolatione & norma vitæ, quæ bona in solo ver-
 bo monstrantur. Etsi enim Philosophia elegans &
 utilis sapientia est, tamen non deducit nos ad
 Deum

Deum patefactum missione filij & donatione spiritus sancti, nec vulneribus naturæ nostræ efficacia remedia adhibet, nec præcipuos cultus Dei monstrat. Lex vero domini immaculata est, recreans animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis, Mandata Domini recta sunt, lætificantia cor, præceptum domini Lucidum, illuminans oculos. Hæc diligentissime consideranda sunt, ut inuitentur bonæ mentes ad amorem & studium lectionis, de qua Paulus, inquit: Sis assiduus in lectione, doctrina & consolatione. Nam filius DEI, ut dixi, non aliter colligit Ecclesiam, nec aliter vult esse efficax nisi cogitatione verbi scripti. Quid quod hic ipse Dominus θεὸς μὲν νοούμεν & τῆ τῶν τερασίων ἐνεργεία, αὐθραστ & δε δεκνύμεν & τῆ τῆς φύσεως ὁμοιπαθεία. Ut ait Iustinus Martyr & Philosophus, ~~in lucta~~ quadragesima dierum, exemplo suo nos docuit, quanta sit vis verbi in magna vi tempestatum & concursu calamitatum. Cum enim undiq; acerrime ab hoste Dei & Ecclesiæ ^{Dei} oppugnaretur, non armis aut machinis aeneis usus est, sed verbo aliquoties citato ex libro quinto Moyfi, qui Deuteronomium inscribitur, insidiatorem fregit ac debilitavit.

Ad hanc præcipuam causam illa quoq; adiungatur, quod in casu confessionis non soli Theologi, sed omnes Christiani obligati sunt ad reddendam

dam fidei suæ rationem, iuxta Petri præceptum, Parati estote ad reddendam rationem vestrae spei cum mansuetudine & timore. Nemo autem sine cognitione veræ doctrinae & sine iudicijs veræ Ecclesiæ ad hanc Apologiam potest accedere. Ut igitur sapiens Respublica in pace de bello cogitat, seque ad id fortiter ac feliciter gerendum omni cura & cogitatione præparat: ita in tranquillitate, ut verbis Augustini utar, comprehendenda est doctrina sapientia, quæ inter tribulationum turbines difficulter agnoscitur. ~~Non enim facile inveniuntur in aduersitate præsidia, quæ non fuerint in pace quaesita.~~ Moueantur piij horum temporum periculis, ut diligentiore cogitationem de hac causa suscipiant. Si quis enim aurea secula in hac mundi senectâ sperat, is mihi non dissimilis videtur piscatori, qui apud Theocritum ~~inani imagine aurei piscis delectatur~~ Magna moles certaminum & periculorum in Ecclesiam senescentem impendet, non solum quia peccatis crescentibus pœnæ iustissimo ordine crescunt, sed etiam quia maior nunc rabies est in Diabolis metuentibus terribile iudicium, quod paulo post exercebit filius HOMINIS, qui sub iudice stetit, ut videant impij eius gloriam, in cuius mansuetudinem fremue-

fremuerunt. Et vox diuina prædixit in hac languida & delira mundi senecta fore maiores confusiones opinionum, cultuum & morum quam antea. Hac igitur prædictione & tristissimis spectaculis vicinorum regnorum velut è somno excitati, assidue versèmur in lectione librorum diuinorum propter gloriam DEI, & vt ipsi necessariam consolationem in tam seuis tempestatibus habeamus. Imo vt aliqui explicatione & propugnatione veræ doctrinæ vtiliter Ecclesiæ seruire, & præclarum depositum videlicet puritatem Euangelij ad posteros transmittere possint. Quid, quod non tantum in hac vita sepe cum periculo vitæ, fame & fortunarum confessio edenda est, sed etiam in prostrema mundi die fidei & operum ratio nobis reddenda erit, vt grauissime & verissime à TERTULLIANO in libro de præscriptionibus aduersus hæreticos dictum est: ~~A veritate diuertere nemini expedit, qui meminerit futuri iudicij, quo omnes nos necesse est apud CHRISTI tribunal astare reddentes rationem in primis ipsius FIDEI.~~ In hoc dicto insigni maximeque memorabili particula vniuersalis & expressa mentio fidei præcipua quadam diligentia obseruentur, Non ait solos Theologiæ profes-

B a

profes-

Professores & Pastores Ecclesiarum subituros esse post mortem illud terribile iudicium, sed omnes homines sine exceptione, vt 2. Corinth. 5. Paulus clamat, Oportet nos omnes stare coram tribunali Iesu Christi, vt vnusquisq; recipiat in corpore, quod fecit siue bonum siue malum. Deinde expressam mentionem facit fidei, vt nos doceat militiam Christianam consistere in fide & bona conscientia, & à Deo damnari non modo lapsus contra conscientiam, sed etiam ~~errores cum fundamento, seu cum lege & articulis fidei pugnantes, siue homo sciens siue ignorans eis assentiatur.~~ Nam inter peccata mortalia seu regnantia, quæ Paulus nominat opera carnis, non tantum adulteria, cædes & furta, sed etiam ~~hereses & idola~~ recensentur. Eum igitur ~~cursum~~ in hac vita singuli p̄ teneant, vt fugiant ~~utrunq;~~ scopulum, errores dico contrarios legi & Euangelio, & peccata contra conscientiam, & ad illud iudicium initia sapientie & iusticie æternæ afferant. Nam prorsus necessarium est in hac mortali vita inchoari sapientiam & iustitiam æternam, sicut scriptum est, ~~superinduemur si tamen non nudi~~ reperiemur. Et filius Dei ante postremum agnem hanc descriptionem vitæ æternæ tradit: Hæc est vita æterna, vt agnoscant te solum esse verum Deum, & quem misisti Iesum esse CHRISTVM. Ad hanc vero cœlestem Academiam, in qua vi-

debimus

*Error in
fundamento*

debimus filium Dei, Patres, Prophetas & Apostolos, & eorum fruemur doctrina & familiaritate, nemini patet aditus, nisi prius in hac mortali vita eius doctrinæ elementa didicerimus, quam ipse nobis tradidit.

Conferamus etiam si placet verbi diuinitus traditi possessionem cum alijs bonis, quæ humana infirmitas præcipue expetit. Queruntur à maxima multitudine generis humani non conuersa ad Deum honores, voluptates, earumq; instrumenta. ~~Sed hæc aut deserunt nos ante migrationem ex hac vita, aut à nobis deseruntur.~~ Nam honor quidem vanus est, quia aut simulatus est, cum omnes homines natura superbi & inuidi sint, aut non est diuturnus, vt ostendunt exempla Miltiadis, Aristidis, Themistoclis, Cimonis, Camilli, Bellisarii, & aliorum innumerabilium, quibus ingrata patria anguinam mercedem rependit. Voluptates vero quamuis concessæ nec locorum sunt, omnium, nec temporum, vt Cicero ad Atticum scribens inquit tantis malis vrgeri Rempublicam, & tam graui pericula optimo cuiq; impendere, vt penitus sibi ex animo & vlla & huiuscemodi delectationes exciderint. Et Ulysses Iliados nono ad Achillem inquit, $\Delta\chi'$ ἑδαιτὸς ἐπηγάτου ἔργα μέμνην. ~~Nec sunt nobis conuiuia curæ vlla satis.~~ Nam honeste & concessæ voluptates tranquillum tempus requirunt. Quid tam porro incertum est

*Bona corpora
rabia*

quam opulentia, ut in versu peruulgato dicitur,
Irus & est subito, qui modo Cræsus erat.

At verbum nullo loco aut tempore sui studiosos deserit, sed in rebus secundis & aduersis semper nos docet, consolatur, regit consilio, confirmat contra illecebras & terriculamenta, denique amissis omnibus bonis, sicut tandem ea in morte amitti necesse est, nobis præsto est, & aditum ad eam vitam patefacit, quæ est sola vita nominanda. Nam hæc vita sine verbo quid aliud est quam. carcer & magna miseria? Quamobrem cum Maria eligamus optimam partem, quæ nullo vnquam tempore à nobis auferetur, & quæramus bonas margaritas, easq; inuentas diligenter asseruemus.

Et quoniam margaritarum mentio facta est, repetam earum generationem, de qua nos ipsum tempus admonet, ex Theophrasto, & hanc narrationem ad imaginem verbi & Ecclesiæ breuiter accommodabo: Initio veris sua quadam natura mirabili siti conchæ appetunt rorem cælestem. Hunc cum in littus repentes & hiantes hauserunt, nascitur ex eo rore & conchæ carne, cuius odor optimus est, gemma pellucida alias aurei, alias argentei coloris, & mirificam vim habens in pellendis venenis, & medicatione cordis humani. Fit autem generosior cum crebræ sunt magnæ tempestates, do-
nec

nec conchæ sunt grauidæ. In hac narratione dulcissima imago verbi & Ecclesiæ proponitur. Ut enim concha sitiens appetit rorem, & hoc hausto concipit gemmam cordibus salutarem: sic Ecclesia cum in veris doloribus undique quærit consolationes, & re ipsa experitur se non iuari humanis cogitationibus, tandem decurrens ad vocem Euangelij tanquam ad rorem cœlestem incipit acquiescere, sicut in Psalmo dicitur, Eloquium tuum viuificauit me. Deinde ut hæc gemma agitata fluctibus & procellis fit generosior: ita lux fidei inter certamina crescit. Sed hæc allegoria suo loco vberius explicari solet.

Haftenus monstravi præcipuas causas, propter quas verbum Dei assidue legendum, audiendum & cogitandum est, nec dubito bonas mentes earum consideratione permoueri.

Antequam vero finem dicendi facio, breuiter confutanda videtur opinio, quæ multos à studio & amore verbi non sine iactura gloriæ Dei & sine periculo animarum abducit. Multi enim non admoniti hac persuasione fascinati sunt, ut existiment studium verbi tantum ad eos pertinere, qui paulo post ad gubernationem Ecclesiæ accessuri sunt, nec Philosophiæ, artis Medicæ & ciuilibus scientiæ studiosis valde necessariam esse cognitionem doctrinæ monumentis diuinis cõprehensæ. Hic error animis eripiendus est, et pia iuuentus admonenda est,

vt cogitet *Academias Christianas non esse scholas Arcefilæ, sed reliquorum studiorum gubernatricem & vt ita dicam Architectonicam esse doctrinam Propheticam & Apostolicam.*

Nam maxime dignum est homine Philosopho querere veram de Deo doctrinam, vt Plato in sexta Epistola grauer dicit: Ita recte philosophabimur si Deum agnoscerimus vniuersæ naturæ patrem, causam & gubernatorem esse, eiq; iuste viuendo obtemperabimus. ~~Hæc vna est non iusto & disciplina & vera Philosophia.~~ Non igitur fastidiant studiosi Philosophiæ, doctrinam Ecclesiæ, quam ipsa collatio ostendit perfectiorem esse, sed ad culturam litterarum & humanitatis adiungant veram Dei reuerentiam, & Philosophiam illorum maxime detestentur, qui putant eo se plus videre cæteris, quod vel contemnere religiones audent, vel de omnibus sententijs Pyrrhonio more in vtranq; partem disputare solent. ~~Quid dicam de arte Medica, quæ bonis ingenijs hortatrix est, ad agnoscendum Deum & ad cogitationem de religione.~~ Nemo enim vestigia Dei impressa naturæ aut plura aut illustriora videt quam Medici.

Nam omnia in fabricatione humani corporis plena sunt artis, consilij & significationum. Deinde artificiosa distributio remediorum, testatur conditorem amantem esse hominum, quia res tam multe

multæ præcipue ad humanos vsus factæ sunt. Et enim alia remedia bilem, alia pituitam trahunt, alia herbæ opitulantur cerebro, alia cordi, alia pulmone, quædam pectori, nonnullæ hepati. Nulla deniq; plantula, quanquam sprete temere nascitur, Nulla non ad certos & magnos vsus diuino consilio ordinata est. Et quia in tanta varietate morborum Medici spectatores sunt multarum ærumnarum, fieri non potest, quin causas querant, vnde tot non solum morbis, sed etiam maioribus calamitatibus obnoxia sit hæc præstans & infirma natura. In hac consideratione de peccati origine, magnitudine & pœnis admonentur.

Quid præterea potest esse tam apertum tamq; perspicuum, quam politicam sapientiam cum à Deo deseritur, nec felicem nec salutarem esse. Magna vis ingenij fuit in gubernatoribus Atticis, Pericle, Alcibiade, Demosthene & Demade, & magnos labores hi viri sustinuerunt. Sed quid sunt omnes ipsorum res gestæ à principio vsque ad finem, nisi contentiones exitiales ipsis & patriæ. Hæc magna & ineffabilis miseria est frangi & consumi tantum perniciosissimis laboribus. Talium exempla intuentes expauescamus, & ardentissimis votis Deum oremus, vt faciat nos vasa misericordie, & organa salutaria Ecclesie, patriæ & nobis ipsis. At Ioseph, Moyses, David, Daniel, Esdras, Nehemias res magnas & salutarese-

B 5

runt,

runt, quia à Deo gubernationem petiuerunt, & hanc normam in suis politijs secuti sunt, de qua in Psalmo dicitur, Lucerna pedibus meis verbum tuum & lumen semitis meis. Ac ne quis eorum, qui olim ad Remp. asseffiri sunt, dubitet de voluntate Dei postulantis studium verbi à viris politicis, is memoria repetat expressum mandatum, Deut. 17. quod præcipit, vt rex discat legem, & eam sequatur in tota gubernatione. Hæc enim sunt verba Moysi: Postquam sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplum à sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit secum legetq; illud omnibus diebus vitæ suæ, vt discat timere dominum Deum suum, & custodire verba & ceremonias eius, quæ in lege præcepta sunt. Huic præcepto, vt alia exempla omittam, obtemperans laudatissimus Princeps Alphonfus rex Hispanicus & Neapolitanus perlegit integra Biblia quater & decies. Ut enim Iulius Cæsar media inter prælia semper Stellarum cæliq; plagis superisq; vacauit, ita hic princeps inter arma, tubas & classica nunquam de manibus scripta Prophetica & Apostolica posuit. Laudatur à Cicerone Scipio Africanus, qui libros Xenophontis de Cyri institutione, in quibus nullum officium prætermisum est diligentis & moderati imperij, etiam in castris legere solebat. Sed plus veræ laudis habet hæc assidua te-

Etio

cu. tam
 bonus
 // pincat
 nos,
 nra
 nra

si fuerit
 illud
 et
 bellis
 ab. o. c. p. a. t. u. s.

~~Etio librorum diuinorum, qui non sine causa fontes Israel sanctissimi & augustissimi nominantur. Quod si quem sapientiae iuris deditum aut praeceptum diuinum, quod non est vni politicae traditum, sed cum sit naturale ad omnes politias pertinet, aut exemplum laudatissimi Principis Alphonfi parum mouet, is tamen consideret praesentem formam religionis & Reipublicae, ad quam nemo sine cognitione doctrinae Christianae satis ornatus potest accedere.~~

Quemadmodum enim tranquillo mari quilibet nautarum vectorumq; gubernare potest, vbi autem saeva orta tempestas est, ac turbato mari rapitur vento nauis, tum viro & gubernatore opus est, vt apud Liuium Fabius ait: Ita in hoc perturbato statu religionis & Reipublicae non tantum politica prudentia opus est ijs, quae consilium Regibus & Principibus daturi sunt, sed etiam hac caelesti & diuina sapientia, quae non properat ad poenam ante legitimam cognitionem, sed re diu multumq; agitata decernit quid sequendum aut fugiendum sit.

Haec fretus intelligentia vestra coniuncta cum pari beneuolentia dissero breuius, quam causa desiderat, vosq; reuerenter & amanter oro, vt pro excellenti humanitate uestra orationem multo tenuiorem quam vt argumenti magnitudini respondeat, boni consulatis.

Ut autem exitus orationis cum principio congruat, eternum Deum patrem Domini & Salvatoris nostri I E S U C H R I S T I toto pectore oro, ut necessariæ doctrinæ studia & eorum hospicia perpetuo conseruet ac tueatur. Eundem etiam inuoco ad gratiam Magnificentiæ, Excellentiæ & Humanitati vestræ pro me referendam, quoniam mihi nequaquam satis facultatis est pro meo animo atq; uestro erga me merito, cumq; similia officia reddere non possim, acceptorum tamen à vobis constantissimam Deo adiutore memoriam conseruabo. Dixi.

Soli D E O gloria

076. 6. 11. 1915

